

Za detaljniji uvid u ostavštinu Radmile Matejčić pitali smo prof. dr. sc. Ninu Kudiš, redovitu profesoricu na Odsjeku za povijest umjetnosti riječkog Filozofskog fakulteta.

MNOGI TEKSTOVI RADMILE MATEJČIĆ ODOLIJEVAJU SUDU VREMENA

Jedno od nezaobilaznih imena riječke i hrvatske humanistike svakako je ono Radmile Matejčić, povjesničarke umjetnosti i arheologinje, čija je stota obljetnica rođenja obilježena u listopadu 2022. godine. Matejčić je rođena 1922. u Banjaluci, a studirala je na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, gdje je magistrirala i zatim doktorirala 1977. Radila je u Pomorskom i povijesnom muzeju u Rijeci, od 1952. do 1980., a od 1979. bila je nastavnica na Pedagoškome fakultetu u Rijeci, stekavši zvanje redovitog profesora. Vodila je arheološka iskapanja i hidroarheološka istraživanja na Kvarneru, pisala je o baroknoj umjetnosti u Istri i Hrvatskome primorju, kulturnoj povijesti i drugim temama. Siroj je javnosti poznata po svojim knjigama: »Kako čitati grad: Rijeka jučer, danas«, »Crkva Gospe Trsatske i Franjevački samostan«, »Crikvenica – područje općine« i drugima. Preminula je u Rijeci 1990. godine.

Za detaljniji uvid u ostavštinu Radmile Matejčić pitali smo prof. dr. sc. Ninu Kudiš, redovitu profesoricu na Odsjeku za povijest umjetnosti riječkog Filozofskog fakulteta. Ona je s kolegama s Katedre za umjetnost ranog novog vijeka u studenom prošle godine organizirala međunarodni znanstveni skup »Studium et ardor« posvećen uspomeni na Radmilu Matejčić, a na početku svoje znanstvene karijere Nina Kudiš bila je i asistentica uglednoj riječkoj znanstvenici na tadašnjem Pedagoškom fakultetu u Rijeci. Kako smo tekst počeli načelno, biografskim podacima o Radmili Matejčić, pitamo Ninu Kudiš da čitateljima približi onaj najvažniji dio, na koji način valorizirati ostavštinu Radmile Matejčić.

Znanstveni doprinos

- Znanstveni doprinos Radmile Matejčić u istraživanju barokne umjetničke baštine Istre i Hrvatskog primorja je izuzetno važan, ali i velik jer je pisala o brojnim građevinama i umjetninama, znatno unaprijedivši naša znanja o njima. Ona je bila prva koja se nakon Drugog svjetskog rata tom temom počela baviti sustavno, pišući na hrvatskom jeziku. Naime, raniji autori su uglavnom bili historioografi koji bi umjetničku baštinu spomenuli tek usput, najčešće u kontekstu povijesti nekog sakralnog objekta ili pišući o nekom važnom naručitelju. Radmila Matejčić je, ustvari, prva pisala o baroknim umjetninama u Rijeci s pozicija povijesti umjetnosti, oslanjajući se na tiskane izvore, ali i arhivsku građu. Činjenica da je svoja istraživanja nužno započinjala tekstovima autora poput Giovannija Koblera ili

Radmila Matejčić

PRIVATNA ARHIVA

Giuseppa Viezzolija kada je riječ o gradu Rijeci ili Bernarda Benussija i Carla De Franceschija kada je o Istri riječ, možda ju je nesvjesno usmjerila prema historiografskom metodološkom pristupu i udaljila, pogotovo vezano za arhitekturu, od uvođenja tipološke podjele ili od prisilnog tipološkog razvrstavanja objekata koji su rezultat lokalne tradicije ili skromnih ekonomskih uvjeta gradnje.

Kako je to na skupu »Studium et ardor« istaknula prof. dr. sc. Dubravka Botica s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, baš je ovakav metodološki pristup omogućio da mnogi tekstovi

Radmile Matejčić odolijevaju sudu vremena te se dobro uklapaju u moderan povijesnumjetnički pristup koji favorizira metodu studija pojedinih slučajeva, reći će uvodno Nina Kudiš.

Nove spoznaje

Dodaje kako je važno istaknuti i da se Radmila Matejčić u svom radu bavila i arheologijom, hidroarheologijom, etnologijom, numizmatikom te poviješću zdravstvene kulture. No, najveći doprinos Radmile Matejčić odnosi se na prepoznavanje vrijednosti i stilsku analizu riječke barokne skulpture i altaristike, posebno

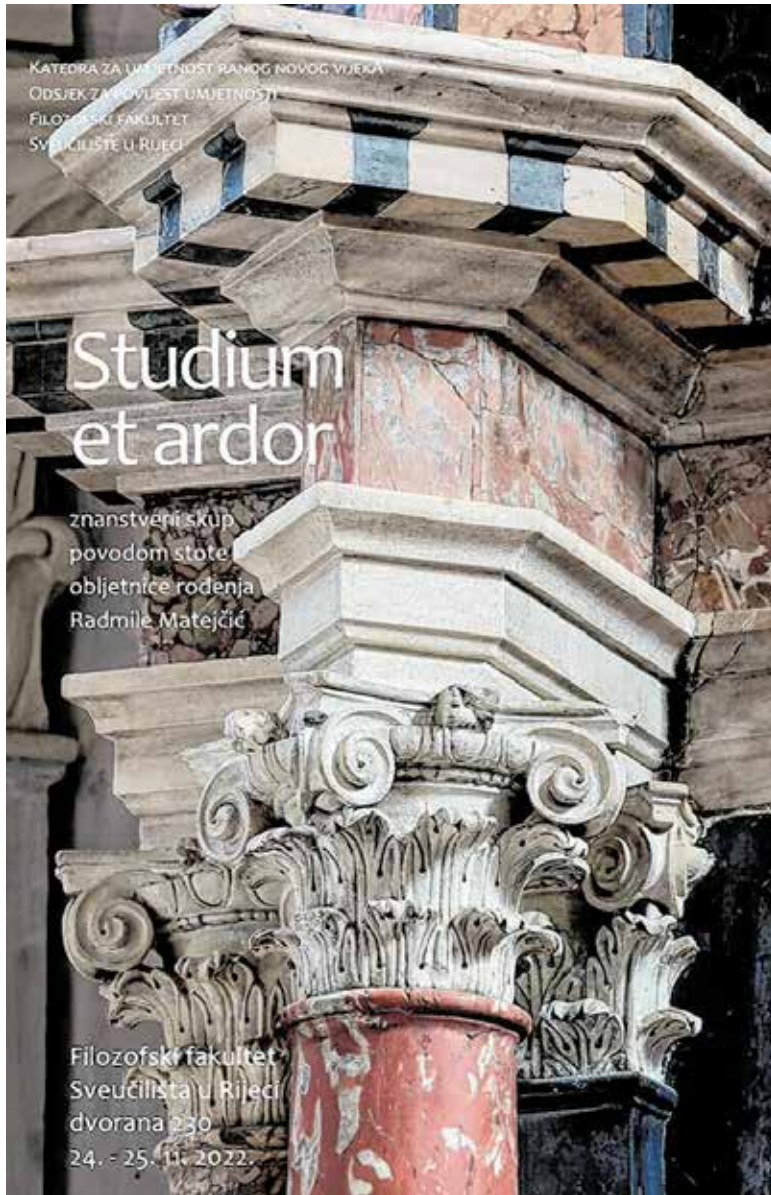
kipara Antonija Michelazzija.

- Svakako treba istaknuti njezin članak »Antonio Michelazzi 'sculptor fluminensis«, objavljen u znanstvenom časopisu Peristil davne 1967. godine. Također, svoje je spoznaje o baroknoj arhitekturi i umjetnosti objedinila u poglavlju »Barok u Istri i Hrvatskom primorju«, danas slavne knjige »Barok u Hrvatskoj« objavljene 1982. godine u suautorstvu s Anđelom Horvat i Krunom Prijatelj. Dugi niz godina to je bio jedini udžbenik za umjetnost 17. i 18. stoljeća u Hrvatskoj, a njegovo pomno iščitavanje bio je početni korak u radu brojnih danas uglednih hrvatskih

barokista, govori nam Nina Kudiš. No, kao i kod drugih znanstvenika i istraživača te razvitkom odgovarajuće znanstvene metodologije, dio zaključaka i stavova Radmile Matejčić odolje je tijeku i sudu vremena, no neki nisu.

- Kako ističu kolege Damir Tulić i Mario Pintarić koji su danas najbolji poznavatelji Michelazzijeve skulpture, ali i najbolji poznavatelji mletačke barokne skulpture među hrvatskim povjesničarima umjetnosti, mnoge zamjedbe Radmile Matejčić vezane za ovog riječkog kipara još uvijek su relevantne, kao i šira slika o ovom riječkom udomaćenom majstoru.

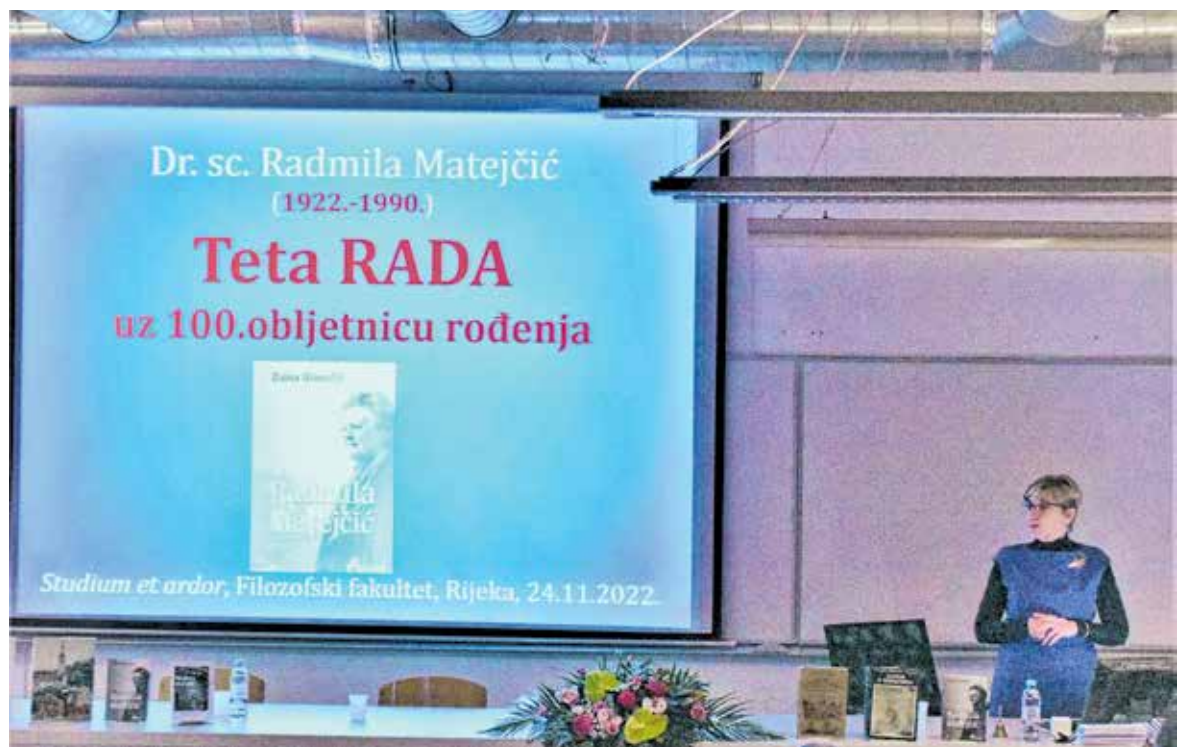
Jeku za povijest umjetnosti riječkog Filozofskog fakulteta

Skup u povodu sto godina rođenja Radmile Matejčić

Nina Kudiš o valorizaciji ostavštine Radmile Matejčić

Izlaganje Daine Glavočić na skupu o Radmili Matejčić

Skup »Studium et ardor«

Katedra za umjetnost ranog novog vijeka pri Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Rijeci, čiji članovi nastavljaju istraživanja barokne umjetnosti koja je Radmila Matejčić započela, odlučila je obilježiti stotu obljetnicu njezina rođenja međunarodnim znanstvenim skupom »Studium et ardor« što se održao 24. i 25. studenoga 2022. godine.

- Smatramo da je to bio najprimjereniji način odavanja počasti uglednoj riječkoj znanstvenici i njezinu doprinosu poznavanju spomeničke baštine grada, ali i šire regije koja obuhvaća hrvatski dio Istre te Hrvatsko primorje. Ovdje posebno treba istaknuti da smo izuzetno zadovoljni i ponosni ishodom skupa, kako njegovim uvodnim dijelom koji je bio posvećen životu i djelu Radmile Matejčić, tako i radnim dijelom u kojem je čitav niz povjesničara umjetnosti iz Hrvatske, Slovenije, Italije i Austrije, mahom barokista, iznijelo rezultate svojih najnovijih istraživanja. Mr. sc. Daina Glavočić, inače autorica knjige o Radmili Matejčić objavljene 2018. godine, svojim je uvodnim predavanjem na vrlo živopisan i zanimljiv način predstavila njezin životni put, okolnosti školovanja, obitelj, rad u PPMHP-u Rijeka, ali i njezin karakter te različite anegdote iz njihove suradnje. Kada je o izlaganjima na međunarodnom znanstvenom skupu »Studium et ardor« riječ, ovdje moram istaknuti doista izuzetno visoku razinu i doprinos velike većine izlaganja. Temeljem dugogodišnjeg iskustva sudjelovanja na brojnim međunarodnim i domaćim znanstvenim skupovima, od kojih su mnogi bili jako razvikani u medijima, no ustvari slabo organizirani i skromnih znanstvenih doseg, a ponosom mogu reći da je skup posvećen Radmili Matejčić bio izuzetno uspješan u oba aspekta. Svi koji žele više informacija o skupu, naći će ih na stranicama projekta Barokna Rijeka <http://ribri.uniri.hr>.

Isto vrijedi i za, na primjer, takozvanu Palaču šećera u Rijeci ili čitav niz sakralnih i profanih objekata u Istri. No, tijekom posljednja tri desetljeća ponovnim iščitavanjem starijih tiskanih izvora, novim čitanjem nepoznatih i poznatih arhivskih dokumenata te stilskom analizom koja je urodila brojnim novim atribucijama, to jest pripisivanjem djela određenim umjetnicima ili majstorima, došlo je do novih spoznaja o autorima, umjetninama te okolnostima njihova nastanka i izvornog smještaja. Drugim riječima, od vremena djelovanja Radmile Matejčić količina znanja o umjetničkoj baštini 17. i 18. stoljeća Istre i Hrvatskog primorja višestruko se povećala pa su mnogobrojne pretpostavke sada postale potvrđene ili opovrgnute činjenice. No, ovdje se dogodio jedan meni teško shvatljiv fenomen, pogotovo u vremenu

kada jako puno informacija može te pronaći u nekoliko lakih koraka na internetu. Naime, mnogi lokalni istraživači ili oni koji se takvima žele predstaviti, i danas kada pišu o spomeničkoj baštini Rijeke ili Hrvatskog primorja kao literaturu navode samo radove Radmile Matejčić te one izvore koja ona spominje. Posljedica je takvog neznanja ili površnog pristupa iteracija danas odbačenih tvrdnji i pretpostavki te se time ne čini nikakva usluga ni Radmili Matejčić ni njezinu golemu doprinosu disciplini povijesti umjetnosti, govori Nina Kudiš.

Neophodnost terenskog istraživanja

Na naše pitanje o konkretnom slučaju u kojem pretpostavka Radmile Matejčić nije izdržala sud vremena, Nina Kudiš ističe primjer koji, ustvari, pokazuje ozbiljnost pristupa

Radmile Matejčić izvorima i stručnom autoritetu.

- Za sliku koja prikazuje Pranje nogu iz bibrirske župne crkve, u svojem poglavlju u knjizi »Barok u Hrvatskoj« Radmila Matejčić smatra da je djelo Jacopa Palme Mladeg (Venecija, 1548./1550. – 1628.). Ona je upoznata s činjenicom da je Emilij Laszowski, u vrijeme dok je bio ravnatelj Zemaljskog arhiva u Zagrebu, danas Hrvatski državni arhiv, objavio podatak da je autor ove slike izvjesni Thys. No, odbacuje ga i priklanja se mišljenju Artura Schneidera, nekadašnjeg ravnatelja Strossmayerove galerije u Zagrebu. Danas znamo da je u pravu bio Laszowski koji je podatak najvjerojatnije pročitao u nekom do danas neidentificiranom arhivskom dokumentu, a ne Schneider. No, kako nije bila specijalist za slikarstvo, Radmila Matejčić se, vodena zdravorazumskim zaključivanjem, opredijelila slijediti autoritet povjesničara umjetnosti, a ne povjesničara, opisuje Nina Kudiš.

Također, dodaje kako je vrijeme u kojem je djelovala, istraživala i objavljivala Radmila Matejčić sada već daleko iza nas te se uvjeti tadašnjih znanstvenika s područja humanistike jedva i mogu usporediti s današnjim okolnostima.

- Osobna računala, ali još više internet, točnije, internetske baze podataka kako za vizualni materijal, tako i za literaturu, postali su ključni »game changer«. Bolji su i uvjeti za internacionalizaciju naših rezultata rada, imamo veću mogućnost publiciranja u inozemstvu i sudjelovanja na međunarodnim kongresima. No, neke stvari se od vremena

Radmile Matejčić nisu promijenile. To je, na primjer, osim neophodnosti dobrog poznavanja stranih jezika, i neophodnost terenskog istraživanja. Bez upoznavanja umjetnina u stvarnom prostoru i vremenu, nema ozbiljne povijesti umjetnosti. Bitno je da široka javnost razumije da je ponekad najveće poštovanje koje nekom znanstveniku možete iskazati da nastavite njezin ili njegov rad, šireći ranije spoznaje, ali i katkada argumentirano opovrgavajući

eventualne zablude. U znanosti je uvijek tako, pa će istom sudu biti podvrgnuti radovi moje generacije istraživača, ali i onih koji tek stasaju, napominje Nina Kudiš.

Fakultetski rad

Govoreći o fakultetskom radu, naša sugovornica ističe da je Radmila Matejčić na Odsjeku za likovnu umjetnost Pedagoškog fakulteta u Rijeci nosila veći broj kolegija, a ključni su bili Umjetnost antike te Umjetnost renesanse i baroka. Za kraj, Nina Kudiš govori nam i o tome što ju je začudilo dok je s kolegama s Katedre za umjetnost ranog novog vijeka, izv. prof. dr. sc. Damirom Tulićem, dr. sc. Mariom Pintarićem i Marinom Bolićem pripremala skup o znanstvenoj ostavštini Radmile Matejčić.

- Izenadilo me što više nema puno znanstvenika i djelatnika Sveučilišta u Rijeci koji su Radmili Matejčić osobno poznavali. Još me više šokirala činjenica da većina studenata 1. godine Preddiplomskog studija prošle jeseni nije uopće znala tko je ona. Nadamo se da smo to kongresom »Studium et ardor« izmijenili. Svejedno, protok vremena je neumoljiv, pa sam tako i ja, započevši karijeru kao njezina asistentica, sada u zreloom, zaključnom stadiju karijere. Posebno sam stoga ponosna na činjenicu da se proučavanje barokne umjetničke baštine na Sveučilištu u Rijeci koje je započela Radmila Matejčić danas nastavlja kroz rad mladih kolega s kojima sam pripremala skup, zaključuje Nina Kudiš.

Jakov KRŠOVNIK